

Locuinta Redactorului

si

Cancelaria Redactiunii

e in

Strada Morarilor Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decat numai de la corespondentii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Roman'a

pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru inseratiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taos a timbrale pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisus 20 cr. de linia.
Unu exemplariu costa 10 cr.

D'in caus'a SS. Pasce, numerulu prossimu alu diuariului nostru va aparé numai vineri-a venitoria.
Red.

Pest'a, 24/12. Aprilie, 1870.

Christosu a inviatsu!

Asié este; asta-di se serbeza diu'a, in carea viet'a a invinsu a supr'a mortii, spiritulu a supr'a materiei, libertatea a supr'a sclaviei!

Eca pentru ce, de la Tis'a pana la Balcanu, toti romanii se saluta asta-di asié: „Christosu a inviata!“

Da, noi inca dicemu asta-di toturoru romanilor: Sè invinga conciliatiunea a supr'a rancorei; sè invinga contielegerea si armonia a supr'a desbinarei; sè invinga autonomia Transilvaniei; sè invinga ce'a ce dorescu toti romanii!!

Pertratarea procesului de pressa contra lui I. Porutiu

(inaintea curtii juratiloru d'in Tirnavi'a, in 11 aprile 1870.)

Procesulu de pressa intentatu de procurorulu generalu contra lui I. Porutiu d'in caus'a articlului relativu la esposesiunarea Tofaleniloru prin bar. Apor, publicatu in Nr. 112—297 alu „Feder.“ d'in anulu 1869, este cunoscutu lectoriloru nostri, cà-ci totu acestu procesu s'a pertratatu inca una data inaintea curtii juratiloru d'in Pest'a, in 21 ian. 1870, candu I. Porutiu fù condamnatu prin 7 voturi contra 5. Inse in urm'a recursului de nullitate substernutu d'in partea condamnatului curtii de cassatiune, verdictulu si sentintia tribunalului de pressa d'in Pest'a fure nullificate si ministrulu de justitia, Balt. Horváth, delega, conformu legiloru, tribunalulu de jurati d'in Tirnavi'a pentru noua pertratate a procesului d'in cestiune, precum au aretatu actele publicate in numerii anteriori ai „Fed.“ Indrumamu inca pre on. nostri lectori la Nr. 146 alu „Fed.“ unde s'a publicatu actulu de acusatiune, care a servitu de base si la pertratate d'in Tirnavi'a. Acèsta pertratate a decursu precum urmeza:

Pertratate se incepe la 9 ore a: m. Sa'a este indesata de unu publicu numerosu.

Presiedinte: Franciscu Szerényi; judi: Adeodatu Meskó si Georgiu Bobor; — notariu: Antoniu Bartheldy. — Substitutulu procurorului generalu: Bartolomeu Rozgonyi. Acusatulu: I. Porutiu, redactoru resp. alu „Fed.“ Aperatorulu: Dr. Paulu Mudron. Interprete: Gherasimu Ratiu.

Curtea juratiloru se constitui prin sortitura d'in urmatorii membri: Ed. Moller, Lud. Ozoróczy, Ales. Benkó, Stefanu Schwendt, Carolu Berger, Antoniu Liegl, Nic. Vajmar, Ioanu Krausz, Ioanu Zelenmayer, Ios. Plechlo, Ios. Alkusz, Ant. Gasteier. Membri suplenti: Ern. Hermann si Georg. Fries.

Dupa ce juratii si interpretele prestara juramentulu, conformu legi, presiedintele Szerényi espune cà obiectulu pertractarei este articlulu aparutu in diuariulu „Federatiunea“ de la 13/1 oct. alu anului espiratu si cà substratulu delictului de pressa este, dupa parerea procurorului generalu, provocarea la rescota cuprinsa in articlulu memoratu, d'in care causa redactorulu „Federatiunii“ este inactiunatu. Presiedintele invita pre jurati ca sè petreca cu atentiune decursulu pertractarei. Se dà apoi cètiere, in limb'a magiara si germana, actului de acusatiune si articlului incriminatu.

Presiedintele adreseza apoi acusatului intrebările indatenate, la cari acestu-a raspunde, cà e nascutu in Comitatulu Clusului, in comun'a Almasiulu Mare, e de 38 ani, necasatoritu; recunosce cà este autorulu articlului incriminatu si cà primesce a supr'a sa responsabilitate articlului.

Presiedintele dede cuventulu procurorului generalu pentru a-si motivà acusatiunea.

Bart. Rozgonyi incepe a enarà decursulu procesului civilu intre bar. Apor si Tofaleni; afirma cà Tofaleni au fostu esposesiunati prin sentintia legale si cà acusatulu, de-si a sciutu bine cà procedur'a a fostu legale, indata dupa ce s'a informatu de esposesiunarea Tofaleniloru, a scriu si a publicatu in diuariulu „Federatiunea“ unu articlu pasionatu, in care nu se manifesta nece decatu vocea compamirei, ba autorulu provoca in articlulu sèu directe la conturbarea violinta a pazei si lenisei publice. Insu-si inceputulu articlului, unde acusatulu dice cà: „Arbitriulu si anarcia s'a ajunsu culmea in Transilvania“, cà starea acestui principatu nefericitu nu se mai pote suferi si cà de voru continuà aristocratii magiari impilarile loru, Romaniloru nuli va remané decatu sè strige „Pro ara et focis“, dovedesce cà acusatulu voiesce a face d'intr'o causa privata unu mediulocu de agitare politica si cà prin provocarea rebelica: „Pro ara et focis“ apeleza la poterea bruta. Inse acusatulu nu se multumescce de a provocà conturbarea pazei si lenisei publice prin pasagiile d'in alineele a dou'a si a patra a le articlului sèu, ci in aline'a a siesea procede la amenintiari, eschiamandu: „Urmati, domniloru, mai departe pre acèsta cale, veti vedé, unde ve va conduce, veti vedé, voi omeni fàra sufletu, ce pote sè face desperatiunea unu poporu“; ba in aline'a a sietea, eschiamandu: „In starea de unu asediulu spiritualu si materialu, in carea ne aflamu, nu avemu unde sè ne adresamu decatu la noi insi-ne“, acusatulu provoca pre Romani de-a-dreptulu la aপরarea propria. Procurorulu generalu crede, cà evenimentele sangerose d'in 1848 sunt multu mai aproape, decatu sè mai aiba trebuintia a motivà tendintiele periculoase ale articlului d'in cestiune. Roga dara pre jurati, ca sè dechiare pre acusatulu de „vinovatu“, conformu §. 9 alu art. de lege XVIII. d'in an. 1848.

I. Porutiu, nu voiesce a se ocupà de decursulu procesului civilu intre bar. Apor si Tofaleni; obiectulu acusatiunii este articlulu aparutu in Nr. 112—297 alu „Federatiunii“ d'in anulu trecut. Acusatulu este atatu de convinsu despre adeverulu celoru scrise in articlulu incriminatu, încatu elu ar' retipari acelu articlu ori de câte ori s'ar' mai intemplà asemene casuri ca celu de la Tofaleu; combate tote punctele acusatiunii si areta, cà institutiunile de dreptu publicu si privatu a le Transilvaniei sunt atatu de periculoase, cà, sub conditiunile de fatia, revolutiunea oste aproape inevitabila; ataca pre bar. Apor, presiedintele tablei regesci d'in Transilvania, care a avutu anim'a de a aruncà in mediu-loculu drumului pre trei sute suflete, combate mai vèrtosu rapacitatea aristocratii magiare d'in Transilvania, carea n'a facutu decatu a despoia si impilà poporulu sub tote regimele; dovedesce prin date afara de tota indoie'la cà nece guvernulu magiaru, nece comisariulu regescu Péchy, nece organele de securitate publica nu si-au implenitu detorintia, impusa prin legi, facia cu 300 de cetatiani nefericiti, espusi la perire de fome si frigu; dovedesce apoi cà prin esclamarea: „In starea de unu asediulu spiritualu si materialu, in care ne aflamu, nu avemu unde sè ne adresamu decatu la noi insi-ne“, a spusu unu adeveru necontestabilu, cà-ci numai aপরarea propria a mantuitu pre 300 de cetatiani de fome si frigu, atunci candu guvernulu magiaru i-a parasitu cu totulu, ce'a ce nu potea sè face nece chiaru cu nesce ucigatori sèu criminalisti. In fine roga pre jurati, ca sè enuncie verdictulu loru conscientiosu. (A se vedé discursulu de aপরare intregu publicatu in Nrii 6, 7 si 8 ai „Feder.“ d'in anulu curinte, si pronunciatu de I. Porutiu inaintea curtii juratiloru d'in Pest'a, in 21 ian. an. c., totu in acestu procesu. Red.)

Dupa acusatulu, luà cuventulu Dr. Paulu Mudron, avocatulu slovacu de mare renume in Poseniu, ca aপরatoriu alu acusatului, si pronuncia urmatoriulu discursu, pre care lu recomandamu deosebitei atentiuni a advocatoru romanu pentru energi'a, barbatia si poterea argumintelor cu cari fù pronunciatu si care produse una sensatiune profunda atatu in jurati càtu si in publiculu

ascultatoriu, fiindu intreruptu mai de multe ori prin aplausele cele mai viue. Discursulu intregu, încatu s'a potutu notà cu de grab'a, este urmatoriulu:

Domniloru jurati!

Inainte de a intrà in meritulu causei de facia, nu potu a nu-mi esprime surprinderea si parerea de reu, cà acèsta causa s'a delegatu chiaru aici, pentru a fi judecata de DVostre. Do siguru, in interesulu justitiei, ori-ce omu va consenti cu acèsta surprindere, cu acèsta parere de reu a mea, daca va considerà cà, d'in caus'a unui articlu relativu la referintiele Transilvaniei si la interesele natiunii romane, aparutu intr'una foia devotata intereselor romane, unu romanu transilvanianu este adusu inaintea unei curtii de jurati, aici, in Ungaria septentrionale. Noi, Domniloru, nu cunoscemu nece decatu, dupa propriile nostre vederi, referintiele Transilvaniei; informatiunile nostre in acèsta privintia se marginescu numai la notiile defectuose, cari le luamu d'in diurnale. Cu tote aceste, cu privire la asemene referintie necunoscute, DVostre, Domniloru, aveti de a enuncia, dupa consciintia DVostre, verdictulu de vinovatu sèu nevinovatu. Acèsta procedura a Dlu ministru de justitia este dara, in modu invederatu, una intrebuintiare rea si una vatamare a institutiunii de jurati; cà-ci scaunele de jurati au a fi unu tribunalulu de asemene a supr'a asemeniloru loru, care principiu este atatu de respectatu in Angli'a, — la carea ni place a ne provocà, de comunu, ca la unu modelu, — încatu chiaru si unu strainu are acolo dreptulu d'a fi judecatu numai prin unu scaunu de jurati, in care celu putinu diumetate sunt alesi d'in compatriotii sèi. Spunendu aceste, nu amu nece de càtu intentiunea de a invinovati pre Dlu ministru de justitia eu vro nedreptate; nu, cà-ci legea a pusu in manile lui dreptulu nemarginitu alu delegatiunii, si elu a avutu dara dreptulu de a delegà ori-care scaunu de jurati, ci am voitu numai sè constatezu, cà au trebuitu sè fia motive neexplicabile acele, in urm'a caroru-a caus'a presente s'a delegatu aici in Tirnavi'a si nu la juriulu d'in Dobritieniu, care, avendu resiedintia intr'unu comitatu vecinu cu Transilvania, ar' fi fostu mai multu in pusetiunea de a cunosce referintiele d'in Transilvania si de a judecà a supr'a loru. Inse daca caus'a Tofaleniloru are a fi judecata de una curte de jurati d'in Ungaria-de-susu, asiu fi avutu celu putieniu dorintia pia, ca intre DVostre, Domniloru, sè fia si càti-va jurati d'intre locutorii nefericiti ai comunei urbariali Pudmerici, nu de parte de aici; acesti consoci de suferintia ai Tofaleniloru, de-si mai putieniu atinsi decatu Tofaleni, aru fi cei mai chiamati jurati in caus'a de facia.*)

Trecundu la inasa-si caus'a, trebeu mai antaiu ca, urmarindu pre Dlu procurorulu generalu, sè revinu la procesulu urbarialu decursu intre bar. Carolu Apor ca acusatariu si intre comun'a Tofaleu ca inactiunatu, si, dorere, aci trebeu sè marturisescu, cà Dnulu bar. Apor a cascigatu procesulu in tote trei instantiele cu unanimitate si cà, prin urmare, Tofaleni au trebuitu sè parascesca fundurile si locurile posiedinte d'in tempuri immemoriali de ei si de strabunii loru. Si asié Dlu bar. Apor a avutu dreptu de a aruncà in mediu-loculu drumului 300 suflete, la inceputulu iernei, dupa ce mai antaiu a vendutu prin licitatiune tota averea loru.

Dreptu a avutu baronulu Apor!

Da, Domniloru, dreptulu este unu famosu cuventu, pana ce adeca insemna dreptulu care este nascutu cu noi insi-ne, — dreptulu pre carele Creatorulu l'a scriu in anim'a fia-carui omu, ca dupa acèsta mesura sè se indrepte atatu pre sine insu-si càtu pre de-a-propele sèu. Inse candu dreptulu a ajunsu pana acolo, cà consciintia viua a omeniloru nu mai pote distinge daca dreptulu este rapire sèu dreptu, atunci, chiaru si fàra voia, trebeu sè eschiamamu cu privire la unu conceptu, care se obrude de dreptu, cu Mefistofele d'in „Faustulu“ lui Gøthe: „Legea si dreptulu se succedu ca una bola perpetua... Legea devine nebun'ia... Vai tie, daca esti unu nepotu, cà-ci, dorere, dreptulu nascutu cu noi nu se iè nece candu in consideratiune.“

* Pudmerici este una comuna aproape de Tirnavi'a; locutorii ei avura mai asemene sorte ca Tofaleni. Aপরatoriu lu recurge aci la dorintia fericita de a vedé intre jurati si locutori d'in Pudmerici, a caroru-a causa este bine cunoscuta in totu tienutulu Tirnaviei.

Red.

Acestu-a este dreptul care l'a avut Apor!

Cum a ajuns elu ore la unu asemenea dreptu de generatu?

Cumcã nu numai la noi, in Ungari'a, ci in intrega lumea sunt si ucideri ale justitiei (Justizmord), este una fapta cunoscuta in genere; si cã, mai vertosu, procesele urbariali se decidu in mare preponderantia prin ucideri ale justitiei, este asiderea una fapta necontestabila. Procesulu Tofaleniloru inca s'a decisu prin una ucidere a justitiei. Neci una data, Domniloru, calitatea, fundului si a locului nu s'a decisu in procesele urbariali prin juramentulu pãrtiloru litiganti; asiã ce-va nu s'a intemplat decãtu in procesulu Tofaleniloru, in contra unei praxe judiciare de sute de ani. Ce sã dïcu inse despre formul'a juramentului, carea nu consiste decãtu d'in „sãu“ — „sãu“? Ce sã dïcu despre acestu juramentu, pre care mai tota diurnalistic'a independinte d'in patria l'a dechiaratu de unu perjuriu sãu juramentu falsu?

Èca calea, prin carea bar. Apor si-a cascigatu dreptulu sãu!

Inse, pre langa acẽst'a, la noi, in Ungari'a, nu se prea iã in consideratiune cu deosebire una impregiurare nefericita. Este la noi adeca unu principiu vechiu care ni s'a prefacutu in sange si pre care cu tote cã compilatorulu renumitu alu dreptului magiaru consuetudinariu l'a enunçiatu, a uitatu inse de a-lu pune in Tripartitul u sãu, de-si ar' trebui sã stãe in fruntea acestuia si care suna asiã: „Plus valet favor in judicio quam mille leges in codice.“ Acestu favoru nu este inse nece una data pentru poporu ci numai pentru posesorii aristocrati. Da, noi amu ajunsu departe cu justiti'a nostra. In curendu abiã vomu cunosce, daca legile sunt serise si pentru aristocratiã sãu numai pentru plebe, cã-ci nu de multu trebui sã esperãm, cã unu barbatu, care ca jude fũ chiamatu in fruntea tribunalului supremu d'in Ungari'a, indatu la intrarea sa in oficiu a calcatu legea, pentru cã nu i-se parũ destulu de aristocratica. Si tier'a intrega a privitu cu lenisce acẽsta calcare de lege a unui aristocratu. Unde mai este apoi aci vr'o garantia, cã legea nu va fi calcata, indatu ce nu ar' fi destulu de apta pentru a multimiã interesele aristocrate?

Inse candu se afla apoi unu omu, care numesce tote aceste nedreptãti cu numele lor; care are curagiulu de a spune adevèrulu in facia chiaru si domniloru celoru mari, inainte-a intregi lumi; candu se afla unu omu alu poporului, care spune cu cuvinte ageri si severe, cã machinatiunile aristocratei duc la peritiune si care areta francu si fãra sfiã, cã consecinçielegiloru, cari ierta ca 300 omeni sã fia dati perirei numai pentru ca unu domnu sã fia mai avutu cu unu dominiu, sunt funeste si periculose; candu se afla unu omu, care striga cu infiorare contra barbariei, care se exercita in numele legi: regimulu grabesce numai decãtu a aduce pre unu asemene omu inainte-a tribunalului poporului, pentru ca vocea libertãtii si a umanitãtii sã fia amutita in carcere!

DVostra, Dniloru, nu veti ascultã de vocea regimului. DVostra nu aveti alta lege, carea sã ve conduca in enunçierea verdictului DVostre, decãtu consciinçia DVostre, si eu nu potu crede cã ar' fi compatibilu cu consciinçia unui omu liberu, cu consciinçia unui tribunalu alu poporului, cã unu omu sã fia espusu pericolului unei inchisori de 2 ani si unei amende de 1000 fl., pentru cã si-a radicatu vocea contra unei sentinçie, carea cu una trasura a despoiatu pre 300 omeni de acoperementulu si vetrele lor. Spuneti, Domniloru, regimului, cã DVostra nu veti sancçionã neci una data prin vocea DVostre una asemene lege barbara; spuneti-i, sã vindece reulu d'in rãdãcina, sã desfiinçieze una asemene lege, si sã nu sugrume vocea acelor-a cari, in interesulu umanitãtii, se adreseaza cãtra opiniunea publica; spuneti-i, cã nu vi veti ingreunã neci-una-data consciinçia in interesulu unoru legi, cari sngu medu'a poporului!

Au fostu la noi tempuri, candu nece tieranii nostri nu aveau ce-va asternutu de rose. Inse legislatiunea de atunci, de-si consistã numai d'in nobilime, a avutu celu putienu poterea morale, de a cunosce relele si nu numai de a le constatã de buna voia ci chiaru de a le memorã in „Corpus juris“, cã sã servesca de admonitiune perpetua. Unu articlu de lege d'in „Corpus juris“ ni spune, cã: „S'a prefacutu in dãcina comune, ca nobilimea sã se nutresca d'in lacremele poporului miseru, si cã acestuia sã nu i se lasc nimica afara de trupulu golu si sangeratu prin loviture miserabili.“ Unu altu articlu de lege d'in „Corpus juris“ ni spune era-si, cã: „Miseri'a poporului striga cãtra ceriu pentru resbunare, si cã pentru a impacã pre Ddieu, libertãtile de mai nainte trebue sã se redã tieraniloru.“ Asta-di, Domniloru, una ucidere a justitiei se supprime prin alt'a; una fapta blastemata se acopere prin alt'a! Si apoi, DVostra sã dati aci mana de ajutoriu? Nu, Domniloru, acẽst'a nu o veti face.

Domnulu acusatulu a lamuritu in destulu singuratecele pasagie incriminate si, a fãra de acẽst'a, a doveditu cã acusatuniunea basata pre acele pasagie nu se pote sustienã nece decãtu; mie mi-remane dara numai a lamuri cestiunea stricte juridica, cã ore pote sã subverseze aci

substratul unei provocãri la conturbarea violinta a leniscei si ordinei publice.

Daca vorbimu de conturbarea leniscei si ordinei publice, apoi este evidentu cã, inainte de tote, trebue sã fimu in chiaru cu conceptulu conturbarei leniscei si ordinei publice. On. D. procuroru generalu ar' fi trebuitu sã ni esplice acẽst'a, cã-ci acẽst'a este bas'a acusatuniunei Dsãle; inse fiindu cã nu ni-a esplicatu-o, mi voiu dã eu insu-mi ostene'l'a de a-o esplicã. Dorere, cã legile nostre nu determina nicairi acestu conceptu, si asiã s'ar' deschide terenu liberu la una interpretatiune arbitraria, daca legea penale absolutistica bachiana nu ni-ar' veni intr' ajutoriu. Dupa acẽsta lege dara, conceptulu conturbarei leniscei si ordinei publice consiste in: a provocã, a imbarbatã sãu a seduce la nesupunere, resistinçia sãu rescõla contra legiloru sãu contra dispusetiuniloru auctoritãtiloru publice. Ei bina, dupa ce conclusele Conferinçiei Curiei judecatoresci spunu cã dreptulu penalu magiaru este mai putienu severu decãtu celu austriacu si cã, prin urmare, are si potere retroactiva, — eu credu a nu rateci, afirmandu, cã nu pote sã fia nece dupa dreptulu magiaru una conturbare a leniscei si ordinei publice acolo unde, in intielesulu dreptului bachianu, nu este. Daca, dupa logica, acẽsta argumentatiune este nefrutabile, apoi asiã rogã pre Dnulu procuroru generale ca sã-mi arete unu singuru cuventu d'in intregu articulu incriminatu, unde cine-va ar' fi provocatu, incuragiatu sãu sedusu la nesupunere, resistinçia sãu rescõla contra legiloru sãu contra dispusetiuniloru auctoritãtiloru publice. Ba, d'in contra, articulu invetia directe pre poporu ca sã se supuna legiloru, cã-ci altmintre va fi pedepsitu. Este evidentu dara cã, de-si starea anarõica a Transilvaniei este descria in articulu incriminatu in deplin'a sa aoretiune; de-si tribunalele de acolo sunt infacisiate ca necorespunditorie scopului lor; de-si tote aceste impregiurãri, daca voru mai durã si voru fi esploatate prin aristocratiã magiara spre despoierea si impilarea poporului, sunt caracterisate in articulu incriminatu ca periculose si desastrose: tote aceste nu formeza, nece chiaru dupa codicele penalu alu lui Bach, una conturbare a ordinei publice si, prin urmare, acusatuniunea este lipsita cu totulu de ori-ce sensu juridicu.

Inainte de a-mi incheiã discursulu de aperiare, trebue ca, urmandu era-si esemplulu on. Dnu procuroru generale, sã mentiunezu impregiurarea, cã Domnulu acusatulu fũ dechiaratu de „vinovatu“ prin curtea juratiloru d'in Pest'a. Pentru a completã acẽsta impregiurare, voiu spune numai cã, si acolo, condamnarea s'a pronunçiatu numai cu 7 voturi contra 5; cã, prin urmare, si acolo, numai unu votu a lipsitu Domnulu acusatulu pentru a fi dechiaratu cu totulu de „nevinovatu.“ Acestu rezultatu se pote numi inse imbucuratoriu, considerandu cã, pana ce actele presintate in favorulu lui Aporu s'au cetitu tote inainte-a tribunalului, acele cari s'au presintatu in favorulu comune Tofalãu si cari aru fi fostu favorabili si Domnulu acusatulu, nu au fostu admise delocu pentru a fi cetite, si, èca totodata caus'a, pentru carea se si nullificã procedur'a de acolo prin forulu de cassatiune. Se pote presupune dara, mai cu tota siguritatea, cã Domnulu acusatulu ar' fi fostu dechiaratu si in Pest'a de „nevinovatu“, daca justiti'a nu ar' fi fostu mesurata acolo dupa doue mesure deosebite.

Domniloru, DVostra ve veti retrage si ve veti consultã cu consciinçia DVostre, daca aveti a pronunçia „vinovatu“ sãu „nevinovatu.“ Sentinçia DVostre va fi, in totu casulu, de una mare importantia, cã-ci DVostra veti decide unu principiu. Este alu cincilea anu de candu dureza legislatiunea nostra; lucrãrile ei ni presinta legi de tota speci'a, prin cari poporulu este incarcatu de sarcinele cele mai varie, inse legile urbariali, alu caroru-a scopu ar' fi a asigurã poporului celu putienu pãnea de tote dillele, pentru cã una data sã nu-i potã fi scoasa d'in gura prin aviditatea posesoriloru aristocrati, — aceste legi, dïcu, pre langa tote interpelatiunile numeroase si cuvintele de onore, nu sunt puse inca pre biuroulu camerei, d'in contra, man'a avida a respectiviloru, esploatandu neincetatu patentele d'in vigore, inamice poporului, despoia si impila poporulu, pentru a si implã posunariile proprie. Veduvele si orfanii sunt despoia de averea lor; creditorii de banii lor; cumperatoriã atãtu de banii cãtu si de fundurile si locurile lor cumperate, — acẽst'a este una dissolutiune totale a referinçieloru sociali, este unu comunismu aristocraticu. Celu ce ar' voi a avã una doveda despre acẽst'a, n'are decãtu a se duce in comun'a Pudmerici, aci in vecinetate. Da, acestu-a se numesce dreptu, chiaru ca-si dreptulu lui Shylok, in „Negotiatoriulu de Veneti'a“ alu lui Shakespear, care a cerutu unu pundu de carne d'in corpulu debitorului sãu, d'in cauza cã acestu-a nu-si potũ solvi detor'a la terminu, si, in intielesulu contractului, pundulu de carne a fostu stipulatu pentru asemene casu. S'a satisfacutu legei! Domnulu bar. Apor inca a luat pundulu de carne de pre 300 omeni, cã-ci elu i-a despoiatu de vetrele, de patri'a lor! Apoi, cumcã DVostra, Domniloru, in puritatea consciinçiei de poporu a DVostre, ati potã dïce cã acestu-a inca este unu dreptu, nu se pote. Tãpetele de suferinçie a le betraniloru si copiiloru in leganu d'in Tofalãu inca voru

strabate in camer'a de consultare a DVostre, si DVostre nu veti luã de la acesti omeni, deveniti cu totii cersitori chiaru si unic'a mangaiare, ce li-a mai remasu, cã celu putienu consciinçia poporului, opiniunea publica nu va ratificã una ucidere a justitiei.

Domniloru! Tier'a intrega, ba continentulu european, astepta cu incordare sentinçia DVostre. Dovediti, cã sunteti cetatiani liberi si cã, in consciinçia DVostre, condamnati nedreptatea chiaru si atunci, candu una lege nefericita sãu una ucidere a justitiei a imprimatu nedreptãtii timbrulu loialitãtii! (Publiculu si manifestã placerea sa la acestu discursu prin aplausele cele mai viue, asiã cã presiedintele Szerényi fu silitu a trei-a ora a opori-ce manifestatiuni de aprobare d'in partea publicului.)

Bartolomeu Rozgonyi se incerca a combatã aperiarea acusatului, dïcundu, cã nu se pote pune pre terenulu umanitariu si psihologicu de unde se aperi acusatulu, ci cã remane pre terenulu legalu. Inse pre terenulu legalu inca nu potũ determinã conceptulu conturbarei leniscei si ordinei publice, desvoltatu de aperiatoriulu D. Mudron cu atãta genialitate, si asiã cerũ numai simplu, ca acusatulu sã fia dechiaratu de „vinovatu.“

I. Porutiu constateza cã argumentele sale adu contra acusatuniunei nu sunt refutate nece decãtu de procuroru generalu; cã, de-si articulu incriminatu s'a cetitu de mai multe ori, juratii n'au potutu sã auda nece una espresiune, prin carea romanii sã fia provocati la rescõla, si, in fine, cã, daca acusatulu ar' fi avutu intentiunea de a provocã rescõla, ar' fi distribuitu proclamatiune resbelice printre romanii, prin cari i-ar' fi provocatu a prinda armele, sã nu sufera carci'a si despotiamulu sãu sã nu se supuna legiloru si auctoritãtiloru. Acẽst'a ar' provocare la rescõla, ce'a ce inse nice malit'a reutatiune nu pote sã esplice d'in articulu incriminatu. Se vedã dara, cã guvernulu magiaru persecuta pre acusatulu fãra de neci una cauza. In fine cere sentinçia drepta a juratiloru.

Dr. Paulu Mudron iã asiderea cuventulu constateza, cã procuroru generalu i-a remasu detorã cu definitiunea conceptului conturbarei violinte a ordinei si leniscei publice, continua defensiunea cu una logica oratoria admirabile, care face ca publiculu, de-si fatigat de lungimea pertratãrei, sã prorumpa in noue aplause si sufletite. In fine cere absolverea acusatului.

Dupa aceste-a, presiedintele tribunalului de presã Franciscu Szerényi, resume cu destula nepartialitate motivele acusatuniunei si aperiarei, si, chiamandu atentiunea juratiloru a supra § 63 alu instructiunii de procedurã, li pune urmãtoarele trei intrebãri:

1) Acusatulu este ore autorulu articulu incriminatu?

2) Articulu incriminatu contine ore delictulu de presã, a carui-a tendinçia ar' fi conturbarea violinte leniscei si ordinei publice?

3) Acusatulu I. Porutiu este ore vinovatu urm'a publicãrei articulu incriminatu?

Juratii se retrãsera in camer'a laterale si dupa unã consultare, carea durã aproape una ora, revenira in sala de pertratãre si, observandu formalitãtile cerute de lege, respuusera la intrebãrea prima: cu unanimitate da; cã la intrebãrile a dou'a si a trei-a, cu 9 voturi contra 1 ba. (Publiculu numerosu care asteptã cu viua curiositate rezultatul pertratãrei, si manifestã bucuri'a sa, la absolverea acusatului, cu cele mai simpatice urãri.)

Deci acusatulu fu absolvitu si procuroru generalu judecatu la solvirea a 76 fl., ca spese de procesu, in favorulu acusatului si aperiatoriului sãu.

Pertratãrea durã 6 ore, finindu-se la 3 ore d. m.

Ospetii sasi in Transilvani'a.

Intre multele plage cari au venitu a supra nefericitei Transilvanie, sunt si ospetii sasi, cari prin rafineri'a, propria elementului lor, au sciũt face sclavi pre romanii cari locuescu intre ei, i-a sciũtu despoia cu incetulu prin documinte nefertente de locurile si proprietãtile lor, au sciũt scote de la romanii diecime in favorulu preutilor loru proprii, fãra d'a avã vr' unu dreptu, nu d'acemu naturalu, d'ar nece chiaru istoricu; toti acesti sasi au sciũtu si sciũt inca si asta-di monopolisã numai pentru sine tote oficiile publice eschidindu cu totulu pre romanii. Nimicu mai periculosu in Transilvani'a decãtu acea mana de omeni veniti d'in Flandri'a, cari se numescu sasi. Pre acẽsta venitura si plaga pre capulu nostru vedemu in tempurile mai vechie aliata cu nobilimea magiara si secuesca contra romaniloru, asiã numit'a „Unio trium nationum“ — totu sasiã ocupa locu in 1863 in diet'a d'ab Sabiu cu romanii, pre cari i parasescu numai decãtu in 1867, facundu-se intrumente in manã guvernului magiaru pentru paralisarea romaniloru si, astadi — mane, i vomu vedã de nou dissimulandu amicitia romaniloru, daca li va veni bine la socotela.

Aci este loculu si tempulu ca sã spunem ospetiloru sasi, cã esistinçia lor in Transilvan

este numai proviziore, căci chiaru privilegiu Andreanu, la care ei se provoca, nu este decât un contract emfiteutic, în puterea carui a asie numitul fundu regescu n'a fostu și nu pote să fie nece decâtu proprietate a natiunei sasesci, căci în întielesulu memoratului privilegiu Andreanu, donatiunile n'au avutu locu în fundulu regescu.

Ar' fi una data de doritu, ca romanii să studieze bine totu trecutulu sasiloru precum și tote documintele lor istorice, ca să se lamuresca situațiunea și să vedem una data cine sunt sasii d'in Trânsilvani'a. Cu tote aceste este ratecitu cu totulu parerea unui magiaru în Nr. 86 alu diariului „Reform“, de la 11 martiu 1870, unde se afirma, că Uniunea Transilvaniei cu Ungari'a nu este și nece că pote fi fapta implenita până ce nu se voru regulă referintiele de dreptu în fundulu regescu între romani și sasii; căci reulu celu mai mare pentru noi este chiaru uniunea Transilvaniei cu Ungari'a, care reu nu se pote delatură decâtu singuru prin recunoscerea autonomiei acestei țiere. Magiarulu afirma mai departe, că regularea referintieloru de dreptu în fundulu regescu se pote întemplă între impregiurările de fatia pe bas'a unoru documinte cari, — accentueza magiarulu transilvanianu, — se potu cascigă; apoi continua că, dacă raporturile de dreptu d'in fundulu regescu s'aru regulă în celu mai scurtu tempu pre cale legale, comunele Selisce și Talmaciu si-ar' recascigă drepturile lor și că romanii nu aru mai dîce sasiloru: huncceine herum tolerare diu me fata jubebunt?

Smint'a cea mare, precum spuseramu, a magiarului transilvanianu este aci, că nu cunosce putetiunea romanilor d'in Trânsilvani'a facia cu Ungari'a. Cum de nu scie elu ore inca nece astăzi, că romanii voiescu mai pre-susu de tote autonomi'a Transilvaniei fără respectu la un'a său alta impregiurare; că Ungari'a nece nu pote să fie fericita până ce romanii d'in Trânsilvani'a nu voru fi multumiti, redându-li-se adeca dreptulu de autonomia și independenția constituțională, pentru care s'au luptatu în 1848—9, care l'au exercitatu în 1863, care l'au pretinsu prin pronunțamentulu d'in 1868 și pentru care se luptă și se voru luptă cu persistența până ce va trebui să se lu recascige? Ba, lupt'a noastră culminează singuru întru recascigarea autonomiei Transilvaniei. Nemultumirea generală a romanilor d'in Trânsilvani'a, programulu de la Turda, dovedescu acest'a. Nu ne m'ramu dara, că magiarulu transilvanianu vorbesce de agitațiuni daco-romane; dar' ce voiesce ore dsa cu Panrusismulu? Dacă ar' scî aceste magiarulu transilvanianu, apoi nu ar' confundă multumirea Seliscei și Talmaciuului său chiaru a romanilor d'in fundulu regescu cu multumirea toturor romanilor d'in Trânsilvani'a. Deci constatandu că, încâtu pentru autonomi'a său independenți'a constituțională a Transilvaniei, romanii sunt de parte ca ceriulu de pamentu de convicțiunile magiarului transilvanianu, vomu relată numai despre documintele relative la fundulu regescu, cari magiarulu transilvanianu se vede a le posiede, precum ni aréta în „Magyar Ujság“ Nr. 65., de la 20 martiu, unde vorbesce despre diecimelile minore și majore d'in fundulu reg., cari cu tote că în 1770 și 1773 s'au adjudecatu fiscalului, sasii au sciutu etude sentintiele și au rēmasu în usulu diecimeloru până asta-di.

În acēsta afacere s'a întemplat una apelatiune în 1789, la carea s'a adusu urmatori'a deciziune regesca: „Ex mera gratia regia clerus saxonicus in usu perceptionis decimarum hactenus observato relinquitur.“ Asiē dara clerulu sasescu numai d'in gratia regesca posiede diecimelile. Ore grati'a regesca în favorulu clerului sasescu va dură pururea și nu se va pune una data capetu nedreptătiloru, ce romanii le-au suferitu de la opetii sasii în decursu de secle? Romanii d'in fundulu regescu aru trebui să reclame una data celu putienu dreptatea, dacă au suferitu până acuma, ca clerulu sasescu să culega diecime numai d'in grati'a regesca, spre daun'a lor propria, a bunastarei lor spirituali și materiali.

Este interesantu inca ce'a ce ni spune magiarulu transilvanianu despre scaunulu Talmaciuului, adeca opidulu Talmaciu, Talmaciu-micu, Boiti'a, etc., cari prin regele S. Ladislau s'au incorporatu fundului regescu cu asemene drepturi și detorinție ca-si locuitorii aceluia; inse cei siepte judi sasesci sciura supune aceste comune romane sub jurisdicțiunea lor dominale. În 1822, scaunulu Talmaciuului fū scosu prin procesu de sub jurisdicțiunea dominale sasescă, și în 1825 se emise totu în asemene întielesu una altissima deciziune, carea apoi se revocă. Ore cum și pentru ce? Eca pentru ce trebuie cunoscuti sasii!

Turci'a și poporele crestine orientali.

(O.) Raportele între Serbi'a, Muntenegru și Turci'a devinu d'in ce în ce mai încordate și mai reci, ba se ivescu chiaru și simptome de una scena sangerosa, carea se va petrece, pote, inca în primaver'a acest'a în intrulu imperiului profetului Muhamedu. Si nu este mirare, că-ce neindestulirea și nemultumirea poporelor crestine d'in Turci'a, precum și a celor-a cari, în aparinția, apartienu Turciei, este atātu de mare, în cātu se recere numai una schinteua, și materialulu celu aprindetiou d'in imperiulu Osmaniloru este pusu în flacare. Ce e dreptu, turculu muribundu folosesce tote medicamentele atātu politice cātu și religiu-nari, sperandu că dora va poté departă furtunele amenintatorie. Inse tote încercările sunt în dar', pentru că, începundu odata corpulu a putredî, nu mai cistu doctori nece medicamente, cari să-lu mai pota mantui, și disolutiunea lui are a urmă în scurtu.

Privindu în ori și care parte a putredului imperiu turcescu, ochii nostri nu intimpina altuce, de cātu nemultumire potentiata până la amaritiune și desperatiune. — Si ore ce să fie caus'a acestei nemultumiri generali? La acest'a potemu respunde forte pre scurtu, și a nume: de una parte tractarea brutale și neumana a turcilor; consciința natiunale a poporelor crestine d'in Turci'a d'a si-direge ele inse-si destinele, era de alta parte lupt'a crestinismului contr'a muhamedanismului, și se dîca: lupt'a luminei contr'a întunerecului.

Ēta cauzele și esegesele toturor nemultumiriloru, ce se manifesta, pre tota dîu'a, în imperiulu turcescu și, până candu bas'a și fundamentulu acestui imperiu nu voru fi asiediate pre institutiuni libere și umane, ci pre fanatismu religiu-nariu, pre arbitriu, pre focu și feru; până candu poporelor crestine, supuse și date preda fanatismului turcescu, nu li se va rucunosce dreptulu d'a dispune ele inse-si liberu de sortea și destinele lor și, în fine, până candu omenimea va fi batujocurita în acele popore nefericite: până atunci nu va poté fi vorb'a despre staverirea unei ordini permanente în Turci'a; până atunci vermele mistuitoriu nu va încetă d'a rode la radecin'a acestui imperiu compusu d'in atâte eleminte eterogene, și reacțiunea produsă d'in partea servului va deveni pentru domnu d'in ce în ce mai mare și mai periculosa.

Premiindu aceste să vedem ce se petrece în giurulu Turciei.

Mic'a, inse energios'a și resolut'a Serbia protesteaza cu tota puterea cuventului contr'a planului susceptu de Port'a Ottomana, d'a duce căile sale ferate orientali prin Bosni'a, eschidindu cu totulu Serbi'a, și reginti'a natiunale serbesca se nesuesce a abate pre guvernulu turcescu de la propusulu acestu-a, întrebuintiandu de o camdata mediu-loce diplomatece, ér la casu de estremitate, dupa cum afirma unu corespundinte d'in Belgradu alu diuar. „Pest. Lloyd“, nu se va spari'a a face apelu chiaru și la arme. Diuar. oficialu serbescu „Vidov-dan“ respinge veri-ce amestecu strainu în acēsta cestiune interna turco serbesca. „Nu precepemu metodulu acestu-a, dîce numitul diariu; poterile garanti au garantatu și esistinti'a statului serbescu; dreptu-ace'a nu li pote fi totu-un'a, dacă Port'a ni detrage său nu terenulu pentru tota desvoltarea materiala. Afara de acest'a, interesulu Europei convine cu alu nostru în acēsta cestiune curatu economica, și numai unu prejudiciu pote retiené pre marele veziru, d'a nu conduce la desvoltarea necesaria interesele Serbiei, cari, în prim'a linie, sunt folositorie statului otomanu. De altminte potemu asigură guvernulu, că natiunea lu va spriginî puternicu în conduit'a lui. Poporulu nu întreba despre marimea sacrificieloru, cari le ar' pretinde asigurarea intereseloru sale, elu voiesce numai, ca interesele aceste să fie pre deplinu asecurate.“

Astu-feliu vorbesce natiunea serbesca prin organulu său, și se pote acceptă cu tota siguritate, că interesele Serbiei voru fi pre deplinu respectate, și acest'a cu atāt'a mai vertosu, cu cātu guvernulu ei a tramisu Portei unu memorandum fulminantu în care, espunendu tote dorintiele și interesele poporului serbescu, dechiara că numit'a linia ferata este una provocare d'in partea Turciei, și Serbi'a nu o va poté lasă neresplatita.

Nu mai putienu importanta și de însemnetate politica este și cestiunea rectificării fruntarielor între Turci'a și Muntenegru. Firescu, guvernulu otomanu protesteaza energicu contr'a adnesarei titentului Velico și Malo-Brdo cătra Muntenegru, și Ali pasia tramise mariloru poteri europene una nota în afacerea acest'a, prin carea dechiara, că anecșarea susnumitului tienutu ar' fi numai începutulu pretensiuniloru, pre cari Dòmniotiriulu

muntiloru negri voiesce a le face, pentru a recastigă tote tienuturile perdute în seclulu 13, 14 și 15, în luptele cu Turci'a.

Cātu despre stimulațiunea d'in Muntenegru, ace'a se pote numi, cu totu dreptulu, forte serioasa și resoluta, și conformu sciriloru mai recinti, armările se continua fără intrerumpere, facundu-se pregatiri pentru veri-ce eventualități, ba se dîce că principele Nicolau este desemnatu de duce în resbelulu ce se accepta, era senatorulu Petru Vucoticiu de substitutulu lui în domnire.

Precum pre terenulu politicu, asiē și pre celu beserecescu, nemultumirea poporelor crestine se manifesta și cresce în gradu d'in ce în ce totu mai mare. Fermanulu imperatescu esmisu cu privire la resolverea cestiunei beserecei bulgare, în locu să multumesca, a acitiatu și mai tare spiretele bulgariloru, adaugundu-se cătra acest'a și esarcerbarea greciloru, cari se vedu loviti în domnirea și egemoni'a loru secularia. Acestu fermanu, destinat d'a creă Bulgariloru una besereca autonoma și natiunale, continele urmatoriele: §. 1. ordineză infintiarea unei deosebite autorități beserecesci administrative pentru Bulgari, carea se va numi „Esarc'a Bulgariloru.“ §. 2. Primulu metropolitu bulgaru primesce titulu de esarcu și presiede sinodeloru bulgare. §. 3. Esarculu și episcopii se alegu conformu despusetiuniloru în vigore; esarculu are să obtiena intarirea d'in partea patriarcului ecumenicu. §. 4. Esarculu, înainte de a fi santitu, se va instală de Porta, și în siervitulu ddiiescu va induce și una rogatiune pentru patriarculu. §. 5. statoroseca formalitățile necesarie pentru obtinerea instalării. §. 6. Esarculu are d'a consultă pre patriarculu în tote cestiunile curatu spiretuali. §. 7. Nou'a besereca bulgara primesce, ca și cea d'in Roman'i'a, Greci'a și Serbi'a, uleulu santu (chrisma) de la patriarculu. §. 8. Autoritatea unui episcopu nu se estinde mai departe decâtu asup'a unei diecese. §. 9. Besereca bulgara și resiedinti'a episcopesca (Metockion) d'in Fanaru sunt supuse esarcului. §. 10. Esarc'a bulgara consiste d'in 14 diecese: Rusciucu, Silistria, Siuml'a, Tirnovo, Sof'a, Viddinu, Nisiu, Sliyno, Veles, Samakovo, Kustendie, Vratze, Lofdja și Pirut. Cetățile Varn'a, Anchiali, Mesembria, Sizeboli și 20 sate de langa Marea-Negra remanu de diumetate greciloru. Indata ce se adeveresce, că 2/3 părți d'in locuitorii unei altei-a diecese sunt bulgari, diecesa ace'a se va cede esarcatului. §. 11. Tote claustrele bulgare, cari se afla în posesiunea patriarcatului, remanu a le patriarcului.

Precum se vede, Turculu ar' avé vointia buna, ar' face tote numai ca să încungiure pericolulu ce lu amenintia, inse în dar', nu-i succede. Fermanulu de mai susu nu este alt'a decâtu una opera petecita, care necum se multumesca poporele pentru cari s'a creatu, dar' si-le face inimice și mai mari; una asemene opera n'ar poté avé victi. neci în celelalte state europene civilizate și organizate, fiindu că continele sementi'a distrugerei. Da, turculu nesuesce a dá imperiului său una forma constituțională; reguleza multe cari au putienu pretiu, era cele necesarie le lasa arbitriului; elu voiesce a intruce casatori'a civile, pre candu sistemulu contributivulu, care imple busunariel pasielor și arendatoriloru, remane celu vechiu; cu unu cuventu imperiulu turcescu se afla și astăzi ca pre tempulu descalecării loru în orientele Europei, de unde nece nu este mirare, dacă vulcanulu nemultumiriloru colcoia și accepta ocașiunea ca să-si verse afara lav'a mistuitoria ce continele.

D'in tote aceste resulta, că nemultumirea și neindestulirea poporelor orientali id dimensiuni totu mai mari, și că catastrofa carea a stersu de pre suprafaci'a globului pamentului tote statele și poporele, a caroru putere a fostu fundata pre fortia și arme, nu va lipsi nece pentru Turci'a, ba se apropia cu pasi gigantici. Deslegarea cestiunei orientali să nu uite, că orientele Europei este eschisiv'a loru proprietate, și să proceda în contieleger și unire la oper'a ce i accepta.

Cuventarea deputatului Em. B. Stanescu

(tienuta în siediția de la 8 apr., în cestiunea amende pentru abusarea de dreptulu de apelatiune.)

Onorabila camera! Cauzele citate de dlu ministru alu justitiei în cuventarea sa, potu fi în adeveru sorgintea multimei restantieloru în sfera justitiei, dar' nu acole îndemna poporulu ca să dorēasca sustinerea instantiei de apelu. Motivulu adeveratu alu acestei dorintie este, că judecatoriile nostre de prima instanția sunt netrebnice; căci reutatea justitiei nostre este lucru proverbialu, fiindu că partitele sciui înainte, că dela unu judecatoru reu nu potu s'accepte judecata buna, prin urmare voru fi silite să apeleze.

Motivul alu doule este, că n'avemu inca unu codice civilu, ei tote depindu de la intieptiunea judecatorului, de la prass'a judiciară, dela sentintiele si decisiunile curiei regesci. Daca vomu avé legi codificate, atunci se va poté statorî una amenda mai mica; pana ce n'avemu inse base, nu se pote aplicá pedéps'a contr'a acelu despre cari nu se pote dice, că au abusat de dreptu si de lego. Sunt casuri destule, candu apellat'a nu se pote pedepsi cu dreptulu, anume: Una sectiune a tablei reg. in cutare cauza judeca intr'o forma, o alta sectiune judeca altcum. Vine intrebarea, care d'intre aste doue sentintie e cea drépt'a? Daca cine-va, in consciint'a dreptului s'eu, n'ar aflá de justa sentint'a unei sectiuni, consunatoria, d'in intemplant'e, cu sentint'a instantiei prime, ci, luandu in consideratiune o alta sentint'a a tablei reg. creata in o asemenea cauza, ar apelá la forulu alu treile, pote-se ore pedepsi s'eu ba acestu cine-va?

Asié, d. e., in caus'a vatemarei de onore, nu este determinatu cu precisiune: cáta este amend'a intre fostii coloni, cetatiani si nobili? Unii dicu, că e 20 fl., altii 40 fl.; ér altii se provoaca la legile d'in 1848, dupa cari nu esiste diferentia intre nobilu si nenobilu, toti sunt egali si, estu modu, sustianu amend'a de 100 fl. pentru ambe părțile; altii dicu, că acésta suma este a se solvi in bani vechi, adeca 105 fl. Daca, d. e., judecator'ia de instant'ia prima intr'unu procesu de vatemare intre coloni (jobagi) judeca 20 fl.; se apeléza caus'a, tabl'a reg. aproba amend'a 20 fl.; se face apelu in instant'ia a trei-a: partit'a s'ea fia acum pedepsita — d'in caus'a că n'avemu legi precisate? Nu se pote!

Tochmai asié stámu si cu modulu de probare, statoritu in tempulu mai nou, in causele vatemarei de onore, adeca cu juramentulu, care nu s'a primitu pana acum necaiure de mediu-locu probatoriu. Intr'o sectiune a tablei reg. acceptara si in asemenea cause acelu modu de probatiune, ér' in cealalta sectiune l'a respinsu; acum daca, d'in motivulu acestu-a, se va apelá la tabl'a septemvirale, aci se va enuciá vinovat'ia, fiindu că, in lips'a legiloru precise, doue sentintie egali vorbescu in favorulu penibilelui.

Adeca, s'eu nu intindu vorbe multe, voiu spunc, că pana ce nu vomu fi creatu codicele civilu, pana ce nu vomu fi organizatu judecatoriile, nu se potu determiná cu dreptulu pedepse cu rigurositate atátu de mare, pentru că nu scimu, care e dreptulu, care e basea si, estu modu, nu potemu scif, cine abúséza cu dreptulu, cine abúséza cu basea? Eu spriginescu amendamentulu dlui dep. Dietrich, ca adeca s'eu se omita §-ii 2 si 3 d'in proiectu. (Aprobare in stang'a.)

VARIETATI.

*(Ionu Porutiu), redactorulu interimalu alu acestu diariu, fu primitu, cu ocaziunea petrecerei sale in Tirnavia d'in caus'a procesului de presa cu care guvernulu magiaru lu persecutá a dou'a ore, cu cea mai caldurosa simpatia d'in partea slovaciloru, fratii nostri in suferintie. Dnulu Cutlic, avocatulu slovacu in Tirnavia, cu mai multi insi d'intre amicii s'ei, intempnara pre unu romanu d'in Transilvania cu bratie fratiesci, ce'a ce facu ca petrecerea sa in Tirnavia s'ea fia una suveniru nestorsa d'in viet'ia sa. In rentorcerea sa cátra Pest'a, I. Porutiu fu condusu in Modoru, una cetate libera regesca, ai carei-a locuitori sunt de natiunalitate puru slovaca. Situatiunea romantica a orasiului, activitatea si diligint'ia locuitoriloru lui, regularitatea odidiciloru si curatien'ia carea se pote observá acolo preste totu, nu potu s'eu nu produca cele mai viue impressiuni a sup'r'a caletoriuului. Miculu triumfu alu absolversei d'in Tirnavia se serbá in Modoru, ser'a, in 13 aprilie, prin unu banchetu datu d'in partea dlui Jamniczky, primariu alu cetáti, la care participara capitanulu orasiului, plebanulu, deregatorii d'in locu si una multime de cetatiani amiciabili. Sub decursulu banchetului, Dr. Mudron portá unu toastu intru sanetatea Dloru Dr. Iosifu Hurbanu, preutu slovacu si erou d'in 1848 alu Slovaciloru, si Alexandru Romanu, cari ambii suferu d'in caus'a zelului loru natiunalu in dur'a inchisore d'in Vatiu, intemeiandu prin comunetatea persecutiunii loru una solidaritate mai strinsa intre slovaci si romani si executandu asié una parte a programului d'in Turda. I. Porutiu, replicandu la toastulu portatu de Dr. Mudron, accentuá solidaritatea si fratietatea intre Slovaci si Romani. Dupa banchetu, animele fiindu mai deschise, ospetii d'edera spresiune jovialitáti loru prin diferite imnuri si cantári natiionali-slovace. Dlu Jamniczky, primariu alu cetáti si totodata virtuosu in piano-forte, incantá societatea prin diverse melodie slovace si romane. I. Porutiu, executandu pre violina si cantandu totodata mai multe hore romane d'in Transilvania precum si Resunetulu nemoritoriului nostru poetu A. Muresianu: „De se te pta-te Romane,“ infratí melancolicel'e si dorerosel'e melodie romane d'in Transilvania cu cele slovace d'in nordulu Ungariei, si asié sunetulu dulce alu armoniei exprímá in abundantia de ambe părțile ce'a ce cuvintele

nu poteau dora s'eu exprima in destulu. Asié se petrecu acésta séra pana tardiu, candu ospetii se departara, dupa îmbrátsiári cordiali si culdurose, cari potu s'eu fia sement'ia unei actiuni comuni si fratiesci, daca evenimente neprevédute voru recere acésta. Asié se va intemplant'e, voindu a sapá libertáti gropa, tiran'ia va cadé insa-si in ea.

*(Cris'a ministeriale in Roman'ia.) In urm'a demisiunárii ministeriului Lambru-Golescu, foiele d'in Roman'ia ni anunciara, că formarea noului cabinetu este incredintata dlui Ionu Ghic'a, carui-a i-ar' fi si succesu a compune definitivu ministeriulu. „Romanulu“ d'in 4 aprilie v. inse ni aduce scirea, că d. Ionu Ghic'a, dupa trei zile de incercári, si-a depusu in manile Domnitoriului mandatulu ce-i incredintase, de a formá unu ministeriu. Situatiunea in Roman'ia este d'intre cele mai triste.

*(La conferint'ia de domineca, 29. a. c.) a dlui conte Carolu Rosetti asié unu frumosu publicu d'in tote clasele societáti, clerulu inca érá in numeru considerabilu, atrasu de frumosulu titlu ce dete dlu conte conferintiei sale, carui-a si corespunse pre deplinu, prin argumentatiunile cele pline de logica, prin citárele d'in autori vechi si moderni si prin bunavoint'ia, care-lu caracterizeza cu osebite in acésta materia. Demunstrandu existint'ia divinitáti, intrebuintá tota sciint'ia, de care pote dispune unu omu alu presintelui si in fine conchide, că acésta existintia, precum nu se pote demunstrá, chiaru asié nu se pote nice negá. — Aplausele inca nu lipsira pentru respectabilulu membru alu Ateneului romanu. Felicitámu pre dlu conte si i urámu a ni mai poté face astu feliu de salutarie si pline de investimentu conferintie. („Infor. Buc.“)

*(D'in Rom'ia.) Diariulu „P. Ll.“ comunica una istoriora d'in Rom'ia, carea arunca una radia de lumina asup'r'a curiosei orbiri si amagiri, in care se afla de prezentu capulu crestiniloru catolici. Arci-episcopulu Haynald avu audientia la pap'a; cu acésta ocaziune rogá pre St'a sa, ca s'eu se desbrace de fatalele cugete ale infalibilitáti papale. „Sante parinte“, díse elu, „nu aruncati semint'ia discordiei in atátea inime pana acum credintiose, cugetati cáta sfada si cáta nemultumire s'a escatu deglá pana acum asup'r'a acestei noue dogme, cugetati, sante parinte, că acésta ne va poté pre usioru aduce la schisma.“ Pius IX inse i respunse cu dulcele lui surisu obicinuitu: „dogm'a infalibilitáti este necesaria chiaru pentru a delaturá nemultumirea si discordi'a spiriteloru; cá-ci vedí, fiulu meu, ori si in care parte ti-arunci ochii, afi sfada si certa intre omeni; sunt una multime de cestiuni asup'r'a caroru-a si nu se potu uní; pana acum n'a fostu nimene, care ar' fi potutu impacá certele, care prin sentint'ia sa ar' fi potutu decide cestiunile ambigue; indata ce se va recunose infalibilitatea papei, atunci urmatoriulu lui Petru si-va dá infalibil'a sa judecata in tote cestiunile de certa si sfada, cari voru fi ajunsu in fiacare — si inimele se voru linise, spiritele voru sci, pre care parte se afla adeverulu.“ Arci-episcopulu n'a mai potutu respunde, firesce, nimica la acésta investitura.

*(Morte ciudata.) Unu tineru turistu englesu intreprinse, dilele trecute, una caletoria prin comitatulu Maramuresiului, in Ungaria. Elu scrutá cu mare atentiu minele de sare si-si facu mai multe notit'e. In fine ajunse la Körösmész, unde este obirs'a fluviului Tibiscu. Aci se afla unu locu forte romantieu, de una parte marginitu cu stance colosale, ér' de cea parte udatu de torenti rapedi. Tinerulu englesu se oprí si stete mai multe ore pre acestu punctu. „Domnule“, díse elu conducatoriului, — „daca d'in intemplant'e eu asié mori aici, fi-asiu ore ingropatu in aceste crepture de stance?“ „De siguru“, i respunse calauzulu glumindu. O dí dupa acésta, englesulu fu aflatu mortu pre stance. In posunariulu s'eu se gasi una mica hartia, pre carea erau scrise cuvintele: „Domnule, contezu la promisiunea Dvostr'e.“

*(Trei cuvinte sincere.) Sub acestu titlu a estu la lumina una bosura mica de 14 pagine. Auctorulu acestei brosiure se ascunde sub mantil'a unei anonimitáti potentiate, de ora-ce ea nu areta nice celu putienu loculu, unde s'a tiparitu. Pre langa picantulu titlu, brosiur'a mai porta si unu motto picantu: „Bate-me, inse asculta-me.“ Auctorulu ei este unulu d'intre amicii dualismului, cu tote aceste inse imputa regimului, că n'a avutu inca curagiulu de a reformá comitatele si legea electorale, conformu recerintieloru tier'e, ci s'a lasatu s'eu tiranizeze „asié numit'a“ democrati'a. Censulu de alegere trebuesce urcatu, exercitarea autonomiei comitateloru trebue data in manile inteligintiei si a posesiunei solide, cá-ci institutiunile de pana acum sunt mai democrate, ca tier'a insa-si. Dupa acésta, trece la dieta carea, dupa parerea lui, nu consta d'in partide; cá-ci partid'a lui Deacu are, ce e dreptu, una programa, n'are inse conducatoriulu (lui Deacu i lipsescu calitátiile unui conducatoriulu), si n'are disciplina de partida; stang'a n'are nice una programa, nice una directiune, are inse conducatoriulu care, de altmintrea, inca si-ascunde scaderile sale prin superbis. Pre stang'a estrema nice nu vré s'eu recunosea de partida, de ora ce ea constá numai d'in conducatori. Dice mai departe, că diet'a este lasia; acésta las-

tate a doveditu-o ea mai claru, cu ocaziunea stergel' timbrului diurnalisticu si a pedepsei cu bít'a. In fi admonieza diet'a a se emancipá de sub „asié numit'e opinione publica“, care opinione este numai a unor urlatori de prin comitate si a presei; admonieza tier'a nu se lasá s'eu rapesca undele unei democrati'e orbé, ace'a, care a dusu Franc'ia in braciule despotismulu finesce apoi provocandu regimulu si diet'a, ca s'eu refe meze legea de alegere si s'eu urce censulu, s'eu organizat comitatele astfelu, ca elementele conservative s'eu si pot capetá drepturile ce li competu. — Multiamimu de asemenea sinceritate, noi nu o vomu primí neci una data.

Sciri electrice.

Parisu, 19. apr. Principele Napoleonu dupa una convorbire avuta cu imperatulu, caletori dimpreuna cu densulu, pentru-ca s'eu nu fia o facia la desbaterea senatului asup'r'a senatus-consultului. Este de creditu, că Ollivier va deveni ministru de esterne.

Constantinopolea, 19. apr. Marele viziru respunse patriarcului, că Port'a respectet drepturile patriarcatului, remane inse neclatinat pre langa firmanulu s'eu.

Zagrabia, 20. apr. Diet'a Croatiei s'ea deschisu, inse n'a fostu in stare a face nice unu conclusiune, de ora-ce lipsira partea cea mai mare dintre membri. Presenti au fostu numai 27 membri.

Viena, 20 apr. „W. Abendpost“ justifica procedur'a regimului, că n'a publicatu program' actiunei sale, de ora ce program'a lui Rechbauer cu ale carei principie esentiale consentiescu barbatu regimulu actualu, contine ore-care re ervu in privint'a contielegerii cu natiunalitátiile. Publicarea unei programe s'eu cá ar' fi ingreunatu negociatiunile, s'eu cá natiunalitátiile ar' fi nullificate.

Constantinopolea, 20 aprilie. Episcopii si patriarci orientali cerura, pre cale telegrafica, scutulu Portei Otomane, de ora ce polit'ia romana i amenintia seriosu, pentru că sunt anti-infalibilisti. Ei voiescu a caletori in securantia.

Constantinopolea, 20 apr. Principele Muntenegrului indreptá unu memorandu cátra comisiunea int'runita in Scutari pentru regulara confinieloru, in care-si areta drepturile sale relative la Malovel-Brdo, si se roga pentru una decisiune grabnica si drepta.

Parisu, 29 aprilie. Manifestulu stangei a aparutu deglá; elu díce: Constitutiunea primescu prin regimulu personalu una prerogativa teribil'e tier'a, votandu plebiscitulu, va votá abdícarea sa. Manifestulu svatuesce s'eu protesteze s'eu prin sedule de votisare, pre cari s'eu fia scrisu ba, s'eu prin retinerea de la votisare.

Bucuresci, 21 aprilie. Camerele se inchisera; sunt inse conchiamate in sesiune extraordinaria pre 24 apr., pentru a desbate nesce proiecte de legi urgenti. Ne succedendu-i lni Ionu Ghic'a d' a formá unu nou ministeriu, si-a depusu mandatulu, si in urm'a acestei-a s'a insarcinat éra-si Golescu cu formarea cabinetului.

Milanu, 21 apr. De vre-o cinci díle incoce, mazzinistii facu éra-si sgomotu prin cetate si impartu placate revolutionar'e cu mifele. D'intru-o ospetaria s'au puscatu in piatia; sentinelele intrara in intru si aflara nesce ládi cu revolvere si cu bombe orsinice.

Roma, 21 apr. Pap'a tramise in vinere-pascaloru binecuventarea: postolica numai imperatului Napoleonu si familiei lui.

Burs'a de Viena de la 22. Aprilie. 1870.

5% metall.	60.85	Londra	123.50
Imprum. nat.	69.95	Argintu	120.50
Sorti d'in 1860	96.60	Galbenu	5.86 ^{1/2}
Act. de banca	714.—	Napoleon'dor	9.86
Act. inst. cred.	258.20		

Proprietariu si editoriu ALEXANDRU ROMANU
Redactoru respund. interim. IONU PORUTIU.